

ÉLETRE KELTETTÉK TOMCSA EMLÉKÉT

Háromnapos ünnepséggel tisztelgett névadója előtt a fennállásának huszadik évfordulóját ünneplő székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház. A *Tomcsa20* elnevezésű rendezvény során teljesen új szemszögből mutatták be a sokoldalú alkotót.

A hivatásos társulat megalkakulása óta először játszott Tomcsa-színművet a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház – derült ki november 22-én, csütörtök este, a szerző *Műtét* című darabjának (r. Zakariás Zsolt) bemutatóján utáni ünnepségen. Hatásosabban nem is indulhatott volna a társulat húszéves évfordulója, amelynek három napja alatt az esemény szervezői a székelyudvarhelyi író, publicista, drámaíró, rendező, karikaturista és előadóművész életének, munkásságának több oldalát is bemutatták.

Mindenki Sandija

Tomcsa Székelyudvarhelyen élte le az életét. Igen fiatalon elveszítette szüleit, ezért szerel-

me, a jómódú Ferenczy Böske hozzátartozóit tekintette családjának. Utód nélkül hunyt el, de családtagként gondolkodnak rá Böske testvéreinek gyerekei, akik kiskorukból emlékeznek „Sandira”, a belvárosi, furcsa szemüveges, jó humorú, kártyás-dohányos művészre – tudtuk meg a péntek esti beszélgetésen, amelyen számos történet hangzott el az író életéből. Kiderült, miért nem akart soha megnősülni, milyen emlékeket őrzött Márton Áron püspökről mint katonatisztról, halálának körülményeiről pedig több verziót is megismertünk.

Kiadásra vár az életmű

Tomcsa írásaiban hangsúlyos szerepet kapnak a kisemberek, akiket rengeteg empátiával és

Ünnepi alkalomra adták ki Tomcsa *Műtét* című színművét

szeretettel ábrázolt – méltatták a szerzőt a *Műtét* című vígjáték kötetének bemutatóján. A színmű szövege a Tomcsa Sándor Színház kiadásában jelent meg, számos hozzá kapcsolódó képi és írott anyaggal együtt, hiánypótló jelleggel. Volna még

az utókornak feladata, hiszen Tomcsa prózájának jó része is kiadatlan – világított rá Dunkler Réka, a kötet szerkesztője. A *Műtét* 1938-ban íródott az Erdélyi Szépművészeti Társaság pályamunkaközvetítője által. Közül lett első. Ősbemutatóját a

Bálint Kinga Katalin

kolozsvári Magyar Színházban tartották 1939. április 27-én.

A rajzoló író és író rajzoló

A szerző személyét nemcsak egyedi stílusú írásai, de kiállított karikatúrái és személyes tárgyai is közelebb hozták a közönséghez. Rajzain meglevenednek Udvarhely egykori polgárai: a szabó, a boltos, a borbély, a kártyapartner és korabeli politikusok, családok meghitt pillanataikban. A korhű ruhák, a Tomcsa-féle műsoros estek (afféle rajzos stand-up comedy) eredeti plakátjai, az általa rendezett darabok fényképei révén beleképzelhettük magunkat a huszadik század közepi Udvarhely életébe. Ezt tetőzte be Pásztor Márk színművész szombat esti, Tomcsa-humoreszkekből összeállított előadása.

Az évfordulós ünnepségen jelen voltak az egykori, műkedvelők alkotta Székelyudvarhelyi Népszínház tagjai is, akik negyven évvel ezelőtt már bemutatták a *Műtétet*.

vers

Turczi István

Kolumbusz befejezte imáját

Szilágyi Domokos Whitman-változatai mögé

„Mondd hát: mire végzi az elme?”
SZD

Drága hajóimat Terád hagytam.
Tempлом volt nekem mindegyik hajó.
De a sok halál, fertő, felszentelt bűn
mögöttem már nem leimádkozható.

Késő; agyamban sajtó zűrzavar van.
Végtelen ég és végtelen föld között
tengerek-harapta, kihűlő testembe
a véges ember árnya költözött.

Közel a végső stáció; fejem fölött
a felhő összezáru. Az idő szorít.
Hallgatsz, Uram, pedig csak Te tudod,
mit tartogat számomra Valladolid...

Sokáig szót értettünk. Megvédtél
széltől, szégyentől, halálos sebtől.
Most elengedni készülsz, tudom.
Legalább óvj a tökéletesebbtől.

Te repítsd árva hajóim tovább.
Legyél Te az utazó türelmes társa.
Legyél a rögeszmém, az utópiám,
elporló vágyaim meghosszabbodása.

Legyél tanúja, hogy a genovai takács
fia, ha egyszer elalszik, mint a harmat,
egyházi, világi átkokat semmibe véve
megtartott minden fogadalmat.

Hanyatló nap alatt keserves földi
utamra ne mondj sietve áment,
ha már a teremtés képmutató felét
legyűrve egy otthontalan élet ráment.

Ha már meztelen lelkemet, a halál
kurváját, egyedül Te látod, Uram,
Te látod a megbékélés paraszát,
s nem tükör által, nem homályosan.

Aquamanile

I. Hervay Gizella

nézem az arcát pókhálóval
szótt anya-szemét s ahogy nézem
nagy eső támad a fák térdig vízben
vándorútra mennek balladaképpen

estére már együtt félnek jön a fagy
bokától a gerincig s ők párban
gőztakaró alatt megpihennek
a bizalom pusztatemplomában

micsoda csapda hogy valóságos
a kő a fény a csontkoponyatemető

lemossák a megrendezett mosolyok
maszkját és az idő újraélhető

a reménynek hány színe van! kobalt
égbolton virágozik kiutat keres
felissza mind a maradék éjszakát:
szeretni csak bonyolultan érdemes

nézem az arcát összefutni kész
vonalak mélyén oldozza áldja
elfoszló szavait a kigondolt tett
hűvös csillag-geometriája

Álma árulja el az áldozat kilétét

– Jékely Zoltán előérzete –

A halottak előttünk járnak. Már
bekopogtak minden ajtón. Avult
történetek dombvidékeit rég bejárták;
lejátszott pasziánsz-bajnokság a múlt.

Tengert látnak, kivonják belőle a
színeket két monoton estebéd között.
Az áhítat várhat, lejjebb kulcsol a kéz,
ha már az alkony kacér nőnek öltözött.

A nagyenyedi kollégium kapuja, ha tárul,
emlékét naponta kedvükre idézhetik.
Az ágy fölött a nagyórára néznek, hátha
az Örökkévalóság is épp ilyen gyorsan telik.

Mióta szavak nem szabnak sebességet, irányt,
súlyát veszttette, hogy most, hogy soha.
Árny-alakokra révedező pillantásért cserébe
új királyságot ad a nagy, univerzális Mostoha.

Rejtelmes, állati béke. Az éjjeliedényben
húgy szédeleg, láz piruláz, nedves a párna.
Nem baj. Ez még a nyála. Megnyugtató.
Az áldozat kilétét elárulja álma.

Aztán hiába nyílik magasra és leng fehéren
az utolsó száz liliom, az ember mása,
itt marad fájdalmuk, székük, zenéjük,
s nem hallatszik át, csak a test zuhanása.

II. Pinczési Judit

mint aki testvéréhez indult
először mégis aztán mégse mégse
ilyen lehet a kamra homálya
a maradni készülők elköszönése

az egyedüllet havában hová
a váratlan szivárványos menet
siettetni szabadságát
kimondani a boldogító nemet?

bordái betéve tudják az időt
lépteinek mégis köd a hossza

tenyere elhagyta gerince visszajár
puha kések közt szív-kanossza

mi múlt el? most kezdődik csak
türelem bolondja mintha sírna
mint hajnalban a klematisz
négy égtájr nyíló utolsó szirma

most kezdődik ami elmúlt láng
volt az élet és lomb a remény
egy morzsa öröm páfránykaland
a csöndmezők megértő kezdetén